

Beslutsfattaren

Så här i efterhand ter sig beslutet helt riktigt, i och för sig. Jag beräknade risken exakt: värdet av utfallet gånger sannolikheten. Denna tes är fortfarande korrekt.

Vägningen av utfallens sannolikheter var likaledes helt oantastlig. Faktiskt kan jag fortfarande njuta av den intellektuella precisionen i mina kalkyler. Ändå begick jag ett ödesdigert misstag.

De flesta avgöranden gäller val mellan handlingsalternativ, men mitt eget stod denna gång mellan handling och icke-handling. Icke-handling är för mig feighet, eftersom risken inte finns. Att handla kräver mod, även då handlingens konsekvenser och risker kan beräknas exakt. Detta förutsätter givetvis att utfallen kan värderas på förhand.

Egentligen är jag mycket feig, i fysisk mening. När en buse begär cigaretter på gatan blir jag handlingsförlamad och illamående. Förödmjukad plockas jag på pengar och röka. I flera minuter efteråt står jag darrande och sväljer saliv.

Jag hatar alltså feighet.

Emellertid har jag funnit ett botemedel för mitt klenmod. Jag har ersatt den fysiska styrkan med psykisk. Det krävs mod för att fatta beslut, riktiga beslut. Följaktligen har jag alltmer inordnat min tillvaro enligt beslutsteoretiska paradigmen.

Till en början systematiserade jag livets trivia: mat- och klädinköp, resväg på T-banan, förläggning av semester och annat. Allteftersom skickligheten och självförtroendet ökade, började jag tillämpa beslutsteori i familjen och senare, efter skilsmässan, på mitt arbete. Det var med stor tillfredsställelse som jag osedd råkade höra min chef använda ordet "civilkurage" om mig. Jag är i varje fall nästan säker på att han avsåg mig.

Jag tror det var någon tid efter min fyrtioårsdag som jag insåg att livet inte bara passerar, utan att man själv kan skapa händelserna. Trots det som nu skett, måste jag betrakta den insikten som den viktigaste i mitt liv. Jag började metodiskt förvandla dagdrömmar och vaga ambitioner till konkreta planer. Med hjälp av rationellt beslutsfattande förverkligade jag mina avsikter. Jag blev min egen VD.

Rätt snart upptäckte jag att de rent materiella utfallen var värda minst. En trettiosju fots havskryssare eller en nedlagd flygvärdinna smakade gott - för en tid. Däremot innebar varje utvidgning av jagets erfarenheter en bestående njutning.

Jag disputerade i praktisk filosofi på en avhandling om dynamiskt beslutsfattande. Opponenten harangerade min prestation, men ansåg att jag fattat ämnet alltför personligt. En sån idiot! Han begrep inte att jag var en av de få som förmådde omsätta akademiska kunskaper i verkligheten.

Ehuru jag sålunda helt planenligt drivit en del handlingslinjer till deras yttersta konsekvens, hade jag aldrig begått direkta brott. De flesta brott begås för pengar, och eftersom jag hade mer än nog därav, var jag endast intresserad av brottet som riskkalkyl. Det fanns emellertid ett stort undantag.

Människan tycks alltid ha fascinerats av döden, eller kanske rättare dödandet. Myter och ritualer har omgett alla former av dödande: självmord, avrättning, offer och tvekamp samt givetvis den verkligt storskaliga slakten - krig. De högsta belöningar och de grymmaste straff har utdelats för detta: att döda.

Innehållet i mitt liv byggde på att allt var möjligt, i princip. Jag kunde få, eller få uppleva, vad jag ville tack vare mitt skarpslipade instrument: modet att fatta rätt beslut.

Jag beslöt mig för att döda.

Planeringen var delvis mycket enkel. Jag upprättade ett sannolikhetsråd med de möjliga utfallen. Om jag ertappades skulle jag såsom tidigare ostraffad få en relativt lindrig påföljd, kanske fyra år. Med gott uppförande skulle jag säkert bli fri efter något år. Värdet av detta utfall var, måste jag säga, lågt. Eftersom jag avsåg att minimera sannolikheten för upptäckt blev sålunda risken mycket liten, om inte rent försumbar. Det föll mig inte in att beräkna värdet av det sannolika utfallet, nämligen att jag inte ertappades.

Mera problematiskt var själva utförandet. Jag måste finna ett sätt att övervinna min feighet vid fysisk konfrontation. Något slags avståndsdödande med brev eller gift var naturligtvis tänkbart, men skulle försvaga upplevelsens intensitet. Lösningen var alkohol. Eftersom jag alltid varit - och är - nykterist, köpte jag hem olika sorter för att experimentera. Det visade sig att omkring tjugo centiliter whisky fungerade bra. Fegheten blåste bort, men jag blev förskräckt över hur lätt omdömet sviktade.

Valet av vapen var rätt givet. Kniv vore bäst, men jag insåg att jag aldrig skulle kunna använda den effektivt, med eller utan whisky; det fick bli pistol. Jag gick med i en skytteförening och visade mig regelbundet på träningen. Snart fick jag låna hem de vapen jag ville ha. Fast jag tyckte bäst om revolver, valde jag en niomillimeters automatpistol, ett av de vanligaste tjänstevapnen. På tävlingsmaner tejpede jag en tygpåse över utkastarhålet för att fånga tomhylsorna.

Därmed var förberedelserna till ända.

En söndagseftermiddag i september kände jag att det var tid att handla. När det blivit ordentligt mörkt gick jag ned till förortens centrum, beryktat för systembolag och ölkafe'. Möjligen hade jag tappat räkningen på whiskyglaset: det var svårt att gå alldeles rakt.

Utanför snabbköpet stod en av medlemmarna i B-laget, mörk i synen och inkongruent klädd i paletå, skidbyxor och lappkängor. Jag kände vagt igen honom som en av de busar som en gång rånat mig på cigaretter. Jag var för upphetsad för att kunna tänka på finesser utan gick rakt på.

- Vill du ha en sup? sade jag ostadigt och glipade på rocken så att han såg flaskan. Han steg tätt intill mig och grep efter rockkragen. Fast jag druckit alkohol ryggade jag för stanken.

- Du är väl inte klok, sade han med stark dialekt, vad vill du egentligen? Han drog mig närmare och tjatade, - Vad vill du? Jag svettades och kunde nästan inte tala.

- Du får sprit, sade jag, kom så går vi.

Jag mötte hans blick och insåg att han hade förstått. Han visste!

- Nej, nej, sade jag med stel tunga, jag skojar bara, släpp är du snäll. Han stod och vaggade och drog mig i kragen. Plötsligt skrattade han högt.

- Javisst, sade han till slut, visst ska vi gå och ta en sup, du och jag. Sedan ska jag visa dig, jävla herre.

Han drog iväg bakom T-banans vänthall där staketet var trasigt. Vi snubblade ned på banvallen. Han höll inte särskilt hårt i min arm: jag kunde inte göra motstånd. Han tog behändigt flaskan ur min innerficka och halsade. Sedan höll han fram buteljen.

- Ta en sup, sade han och rapade, sedan ska du få stryk.

Mycket långsamt, som en enbildsstegning av en sportsekvens på TV, tvingade jag högra handen att fatta pistolen. På grund av handsvetten fick jag avigt grepp om vapnet. Jag riktade och pressade avtryckaren men skottet gick inte av.

Han stod och svajade och höll upp flaskan som en ironisk invit. - Du törs inte, jävla herre, sade han.

Jag fick upp vänstra handen för att osäkra. Tummen slant flera gånger. Han stod och flinade. Omedvetet kramade jag avtryckaren hela tiden och skottet gick när jag fick ned säkringen.

Kulan träffade under vänstra näsborren och lyfte en tefatsstor bit av hjärsstaket på väg ut. Av anslagsenergin slungades han någon meter bakåt på rygg. Flaskan krossades mot rälsen. Hans ögon var öppna och skälvde i nystagmus.

Ett hastigt tilltagande ljud i strömskenan annonserade ett tåg och jag började springa. Kallsvetten flöt och jag måste stanna och kräkas två gånger. När jag kommit hem upptäckte jag att högra tumvecket var uppfläkt av pistolens slutstycke.

Jag sitter vid skrivbordet och ser på min högra hand. Såret har läkts för länge sedan. Jag tänker på hans ögon som darrar efter skottet. Det har jag tänkt på i ett år nu. Inte ens i drömmen får jag vila från den tanken. Det hade jag inte räknat med.

I skrivbordslådan ligger pistolen, laddad. Jag har fattat beslutet och det grämer mig en smula att jag inte kommer att få tillgodoräkna mig utfallet.

BENGT BERGSTRÖM

Denna text publiceras postumt. Bengt Bergström gick bort 2010. Bokebacken kommer att införa ytterligare ett antal av hans noveller längre fram.